

"Teşahhusatın renkleri muzahrafatları ona karışamaz." cümlesi ile "Onda terettüb-ü esbab...yoktur, ona illiyet maluliyet giremez." cümlelerini ayrı ayrı izah eder misiniz?

"Melekûtiyet ciheti ise, her şeyde parlaktır, temizdir. Teşahhusâtın renkleri, muzahrafatları ona karışmaz. O cihet, vasitasız, kendi Hâlıkına müteveccihdir. Onda terettüb-ü esbab, teselsül-ü ilel yoktur. Ona illiyet, mâlûliyet giremez. Eğri büğrüsü yoktur. Mâniler müdahale edemezler. Zerre, şemse kardeş olur."(1)

Eşyanın iki yüzü vardır, biri mülk diğeri melekut. **Mülk**, eşyanın dış yüzü, yani bize görünen yüzüdür. Bu yüzde sebep sonuç ilişkisi hakimdir. Yani bütün işler sebepler eli ile yapılıyor. Bu yüzde zıtlar iç içedir, iyi kötü, güzel çirkin ağır hafif, büyük küçük beraber bulunuyor. Bu mülk yüzünde ve zahirde Allah'ın isim ve sıfatlarına yakışmayan hallerin olmasından dolayı, Allah araya sebepleri koymuş ki, itiraz ve şikayet oraya gitsin, o çirkin şeylerle teması görünmesin. Bu, eşyanın **mülk yüzü** bize bakan tarafında kudret açık seçik görünmüyor, araya büyük küçük ağır hafif gibi sebepler giriyor. Onun için kudretin haşmeti ve mertebesiz zati olan yönü tam anlaşılmıyor.

İnsanların Allah'ın bütün kainatı yaratmasındaki kolaylıkla, bir sineğin yaratılmasındaki kolaylığın kudret nazarında aynı ve eşit olmasını idrak etmekte zorlanmasının sebebi, eşyanın bu mülk yüzündeki sebep sonuç ilişkisidir.

Ama eşyanın melekut yüzünde, yani içyüzünde her şey şeffaf ve berrak olmasından, kudret orada sebepsiz olarak direkt temas ile iş görüyor, orada büyük ve küçük ağır ve hafif söz konusu olmadığından, bir güneşin ağırlığı ile toz zerresinin ağırlığı kudret nazarında aynıdır. Zira sonsuz kudrette mertebe ve onu aciz bırakacak arızalar olmadığından, bütün her şeyin ağırlığı ile basit bir toz zerresinin ağırlığı aynı ve eşit oluyor.

Eşyanın içyüzündeki berraklık ve şeffaflık orada mülk yüzündeki gibi sebep ve sonuç ilişkisinin ve zıtların beraber bulunmamasını ifade eder. Kudretin eşyanın içyüzüne olan taalluku ise sebepsiz ve direkt olarak kudretin değerek ve temas ederek iş görmesinin adıdır.

Allah'ın izzet ve azameti bu gibi zararlı ve çirkin maddeler ile direkt bir mübaşeretini, yani teması kabul etmiyor. Hem de insanların haksız ve yersiz şikayet ve isyanları

direkt olarak Allah'a gitmemek için Allah, zahiren çirkin gibi duran o maddeler ile arasına perde olsun diye sebepleri koyuyor.

Mesela ölüm, hastalık, musibet gibi haller Allah'ın bazı isim ve sıfatlarına zahiren uygun düşmüyor. Aslında bu hallerin içyüzü ve hakikat-i halleri çirkin ve zararlı değildirler, ama insan gibi akli ve idraki sınırlı varlıklar her zaman bu hallerin hakiki vechesini ve cephesini göremedikleri için, şikayet ve isyan ediyorlar. Şayet bu haller ile Allah'ın kudreti arasına sebepler vasıta olarak girmese idi, şikayet ve isyanlar direkt olarak Allah'a gidecekti ki, bu da Allah'ın izzet ve gayretine dokunacaktı. İşte sebepler isyan ve şikayetin hedefini şaşırtıp bir nevi paratoner gibi şikayet ve isyanları kendi üstüne çekip, asıl mercii olan Allah'ı tenzih etmiş oluyorlar.

Mesela, bir anne ve baba çok sevdiği yavrusunu feci bir şekilde kaybetse, Allah'a değil, sebeplere kızar, şikayet ve isyan ateşini sebeplerin üstünde söndürür. Bu yüzden Allah sebepleri vasıta olarak araya koymuş ki, isyan ve şikayet kendi Zatına gelmesin.

"Teşahhusâtın renkleri, muzahrafatları ona karışmaz." Bu cümlede her şeyin ayrı bir birey olması ve farklı bir kimlikte olması, Allah'ın kudretini şaşırtıp yanıltmaz denilmek isteniyor. Mesela, her insanın ayrı bir kimlik ve şahıs olması umumi **Rezzak** ve **Halık** sıfatlarını zorlayamaz, şaşırtamaz. Allah'ın **Rezzak** ve **Halık** ismi bir insanı da yaratıp doyurur, bütün farklı insanları da yaratıp doyurur. Bir ile bin onun nazarında eşittir. Renklerin çokluğu onu zorlamaz demektir.

"Onda terettüb-ü esbab, teselsül-ü ilel yoktur." Bu cümle zaten yukarıda izah edilmişti. Yani eşyanın içyüzünde sebep sonuç ilişkisi bulunmaz demektir. Her şey sebepsiz direkt olarak Allah'ın kudreti ile icat edilir.

(1) bk. [Sözler, Yirmi Dokuzuncu Söz, İkinci Maksat.](#)